

JOAN FERRATÉ

DEL DESIG

Tres diaris

Empúries

Joan Ferraté

Del disig

Tres diaris

Editorial Empúries

Barcelona

Amb el suport del Departament de Cultura

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Primera edició: novembre del 2018

© per les Clarícies: Jordi Cornudella, 2018

© pels Diaris: Amalia Zeta (Hereva de Joan Ferraté), 2018

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: gama, sl

DIPÒSIT LEGAL: B. 23.843-2018

ISBN: 978-84-17016-64-7

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

TAULA

Clarícies (JORDI CORNUDELLA) 9

DEL DESIG

I. Diari de Roma 17

II. Diari de Daniel 43

III. Darrer diari 83

ROMA

Diumenge, 31.07.66.

Sempre em sorprenen —i és cosa tonta— les ratxes de desig que em cauen a sobre, com ara aquests darrers dies a Roma. M'angunia que el neguit al·lucinant que sofreixo no s'hagi mai de calmar, que el desig no es pugui mai satisfer. I em sento perplex, també, pel fet que tot meu benestar físic està lligat a aquest desig, pel fet que, en el fons, qualsevol instant felïç recolza sobre aquest desig insatisfet. El més anguniós és que, del desig, no em costa pas gaire d'alliberar-me'n, de totes maneres, per bé que sense mai arribar a satisfer-lo. Però amb el desig se me'n va també la disposició per als instants felïços. Sí, aquesta és la veritable angúnia.

Abans-d'ahir —era un divendres— vaig iniciar, al dematí, una comèdia de fantasia sexual que ha anat durant fins avui, — i no dic pas que s'hagi acabat, ben al contrari: penso quedar-me a Roma potser fins i tot dues setmanes més, per a veure'n el joc complet i tal volta cremar-m'hi una mica els dits.

La primera etapa va ser l'àngel del *Riposo nella fuga in Egitto*, de Caravaggio (Gal. Doria-Pamphili), un noiет encantador, amb unes cames puríssimes

de color de rosa i ambre. (No puc recordar, ni cal, en aquesta etapa ni en cap de les successives, tots els altres motius d'elació en el mateix sentit; esmento, però, el gran nu antic —admirable, amb la qualitat d'un bronze, vist al mirall— prop del retrat d'Innocenci X.)

Segona etapa: sortint del Gesù, i anant a buscar el dinar, un noieta bellíssim, tot ulls i dents a la seva cara de contorns suaus, fosca, vivaç. Perdre'l de vista em va dur molt prop d'un abís de depressió, però em vaig recuperar sacsejant-me enèrgicament abans del dinar.

Tercera etapa: Sta. Maria del Popolo, capella adjacent a la dels grans Caravaggio, amb el sostre ple de guixots de nois nus, que, com és natural, l'espectador veu des de baix i cames amunt, fins a arribar, si es mou com convé en cada cas de l'un a l'altre, a fixar-se en els ous i la petita polla de cadascun d'ells. La diversió d'anar-los descobrint l'un darrera l'altre, seguint-los les cames en moviment i gairebé obrint-les-hi, és indescriptible. I no dubto que el primer a divertir-s'hi va ser l'escultor, un cert Giulio Mazzoni (1525-1618); fins i totestic segur que un dels nois està en erecció (caldria veure-ho de prop).

Ja des d'aquell moment de la tarda, a Santa Maria del Popolo, la comèdia se m'havia fet gairebé del tot conscient (per bé que no vaig arribar a formular-me el meu estat fins al vespre). Passejant després per la Villa Medici, camí de SS. Trinità dei Monti, vaig veure encara un altre noi de cara tendra i blanca, que em va recordar el del matí, millor dit, la ferida que em

va fer el noi del matí; però aquest el vaig deixar passar amb ironia.

I aleshores va venir l'etapa folla, la comèdia irreprimida: em vaig dedicar, aquell vespre i ahir al matí, sense cap èxit, a buscar el noi dels ulls grossos i la cara fosca, provant de trobar la plaça on l'havia vist, i el bar on seia i reia, parlant amb l'amo. No tenia, és clar, cap esperança de trobar-lo, i en el cas que arribés a trobar-lo, de fer-hi res sinó veure'l una altra vegada, i patir-hi. El cas és que ja només em divertia amb la meva angúnia, jugava amb la meva obsessió, com el Caravaggio probablement jugava amb la seva, per a transmetre-me-la, en pintar el seu àngel.

Ahir a la tarda, però, vaig sortir, ple de benestar físic després d'un bany, i amb tota l'exhilaració de continuar la comèdia, amb un pla d'exploració precís. Vaig trobar, primer, el restaurant on havia dinat; i, gairebé per atzar, una mica més avall, la plaça del dia abans: pza. d. Pigna. Vaig seure a una taula del bar, a prendre una cervesa; i vaig descansar.

Avui al matí, després del Palau Farnese i la seva acumulació de carn jove i masculina a la Gal. dels Carracci, després de la Gal. Spada, sense nois fora d'una mediocre estàtua antiga (que he acariciat, al cul, a les cames i al ventre), he tornat a la pza. d. Pigna. El meu noi estava jugant a l'entrada de la plaça: m'havia semblat més gran, però no pas més bonic del que és. Avui, sobretot, li he pogut veure bé els cabells i el coll magnífic. S'ha passat, tota la estona que ha estat seient amb uns altres tres nois a uns metres de mi, mastegant no sé quina porqueria.

Les fantasies homosexuals no són gens rares en mi, ben al contrari. En l'ordre heterosexual, en canvi, no hi ha sinó una línia de fantasia que segons com pot esdevenir igualment obsessiva, i és la de les nenes ximples, les delicioses lolitas. Em va costar anys atrevir-me a llegir el llibre de Nabokov, i no hi vaig arribar sinó després d'haver passat per l'horrible experiència de la meua relació amb D., aquest hivern darrer. Gràcies a l'horror de viure amb D., vaig poder llegir la novel·la, fred, però, com un marbre. Altrament, no hauria pogut. I a part les nenes ximples, no hi ha potser sinó les dones casades, és a dir, les dones que ja no cal que des del començament se sentin possessives, amb qui puc sentir-me *homme à femmes*. La qual cosa vol dir que tampoc les toco. És així, doncs: ni nois, ni nenes, ni dones casades.

Les altres dones, les per casar, són en principi, no hi ha dubte, també un encant. S'entén: us poden fer creure, de vegades, que són també un encant. Però de fet són unes bèsties. Només l'home que les vulgui usar i que sàpiga com fer-ho, només l'home que no en vulgui res sinó el cos per a masturbar-s'hi, i fins i tot per a enamorar-lo i enamorar-se'n, però que no en vulgui res més i no vulgui donar-los res més, tindrà dret a combinar una mica de tendresa amb el seu cinisme de bèstia que juga amb una altra bèstia.

Sospito que gairebé tots els homes convencionals (jo no en sóc pas un) han sabut això perfectament abans de casar-se, i alguns d'ells fins i tot en casar-se. Els altres ho han hagut de tornar a aprendre després de casar-se, ja vençuts, però, per l'odi i havent

perdut tota disposició per a l'amor, si mai en tingueren cap.

Jo no sóc un home convencional, i ho dic en el sentit que de la brutalitat masculina no en sé res. Les dones estimen aquesta brutalitat, la qual les situa en el seu veritable paper de bèsties, i al mateix temps se'n fan una gran rancúnia contra els homes. Però de la brutalitat en els tractes amb les dones, jo no en sé res ni en vull saber res. Les dones, en l'ordre personal, no donen res fora del seu cos, i el donen només a qui els el pren: per això les dones no em donen res.

Tota tendresa, és clar, és abans que res tendresa per un cos, gratitud pel desig satisfet o que haurà de satisfer-se amb un cos, sigui el d'un noi o una dona. I, de fet, el cos d'una dona és el més apte perquè un home provi d' enamorar-lo i enamorar-se'n: del cos d'un noi, no sé què en faria, un cop el tingués, i per molt que m'obsedeixi el desig dels cossos dels nois. La tendresa per les dones no té, doncs, rival, en el nivell del cos. Ara, la relació personal amb una dona és una relació abjecta, mentre sigui una relació reduïda al nivell del llit. La dona és aleshores òbvia, totalment prevista, essencialment inintel·ligent, en el sentit que no desperta cap intel·ligència, i profundament immoral, en el sentit que no té cap vida construïda, sinó tan solament la que li ve donada pel seu cos. Però aquesta relació és l'única possible amb la dona veritable, la dona per casar i amb qui caldrà casar-se, abans o després d' enamorar-la. I no n'hi ha d'altres, fora de les nenes ximpls i de les dones casades. Les que diuen que hi ha no són sinó

un mite literari: fins i tot les *puttane* no pensen sinó en casar-se!

Així, doncs: la tendresa per les dones no té rival, en el nivell del cos; però precisament perquè no ultrapassa mai el nivell del cos, la tendresa per les dones és només una font d'abjecció per l'home.

Quant a la tendresa pels nois, parlem-ne! Vull dir que voldria estar en situació de parlar-ne, en lloc de no fer sinó desenrotllar fantasies sexuals.

Dilluns, 1.08.66.

Parlo de les dones amb despit, no cal negar-ho. I són molts els homes que estarien disposats a desmentir-me, adduint els llargs anys de felicitat més o menys hàbilment rapinyada brutalitzant les dones, una felicitat fins i tot potser compartida per elles, les pobres, miserables, víctimes ofertes. D'altra banda, és molt probable que si una sèrie d'atzars no m'hagués tingut separat, des dels meus tretze o catorze anys, de la vida en comú amb els nois de la meva edat, jo hauria seguit també el camí comú i obeït la línia general en els meus afers amb les dones. No és pas que no em sobrin records de fantasies homosexuals tan vells, potser, com els meus records més vells: però no crec que aquests records em justifiquin. De fet, les fantasies eròtiques heterosexuals em van ocupar, crec, la major part dels meus catorze, quinze i potser setze anys. De via ser, em penso, cap als setze o disset anys que vaig començar a imaginar veritables orgies d'amor pels

nois, sense que mai, però, hagi desitjat res més sinó que em deixessin estimar-los, sense que em calgués ésser-ne estimat. De totes maneres, ja als meus setze o disset anys *les jeux étaient faits*: la meva sensibilitat havia estat ja formada, la meva educació sentimental havia estat encarrerada, a falta d'un cop de fortuna que no es va presentar. No em sap greu; però fins i tot si me'n sabés no puc donar la culpa sinó al fet d'haver estat tret de Reus uns mesos abans d'hora, l'hivern del 37-38 cap al Picarany, i el març del 38 cap a Barcelona i després cap a França, el juliol d'aquell mateix any. Només em cal recordar els jocs a què els Domènech m'haurien fet participar, com en feren participar el Xavier, per a concloure que tinc raó.

Així doncs, parlo de les dones amb despit, quan és molt probable que l'eventualitat d'una conjunció diferent de circumstàncies en un moment crític de la meva vida hauria donat per resultat que el meu sentiment envers elles tingués tot un altre caràcter.

Sí, és veritat, però el meu despit és tant més just precisament per això, pel fet que la meva relació amb les dones és una relació des del principi fallida en la mesura que no estic disposat a refusar-los tota personalitat fora de la seva personalitat de bèstia, en la mesura que no estic disposat a brutalitzar-les i, per tant, em nego a reconèixer-los i a valorar-los l'única personalitat i l'única identitat de què se senten veritablement posseïdes, que és la del seu cos, un cos que elles són les primeres a voler brutalitzat.

La qüestió, per a mi, està en el fet, repeteixo, que les dones no donen res, fora del seu cos, i el donen no-

més a qui els el pren: per això les dones no em donen res; i a canvi de no donar-me res estan disposades a prendre-s'ho tot. La relació amb les dones és una relació objecta, perquè és una relació de subjecció recíproca. Només l'home que estigui disposat a exercir el seu sadisme sobre les dones en podrà acceptar, i potser resistir, el seu odi justificadíssim, la seva crueltat sense escrúpols, la seva essencial rancúnia. Però en la mesura que un home faci qualsevol d'aquestes coses la seva relació amb les dones serà una relació objecta.

Quant als nois i a les nenes ximples, és clar que tampoc la cosa no té remei: també caldria brutalitzar-los, als nois i a les nenes ximples, per a sortir de l'*impasse*. Penso, però, que tampoc no cal proposar-se sortir de l'*impasse*, per molt anguniós que sigui no arribar mai a sortir-ne. De fet, el gran engany de les fantasies eròtiques heterosexuales estrictament convencionals està en el fet que sense a penes perturbacions es vessen en la realitat i se'n revesteixen, com si mai cap fantasia pogués arribar a fer-se real, o pogués aconseguir d'eliminar-ne l'horrible tosqüedat.

Val més, doncs, ni tan solament proposar-se sortir de l'*impasse*. Això vol dir, en el nivell de la realitat (que és, en definitiva, l'únic nivell que veritablement importa), que val més deixar que els nois i les nenes ximples siguin el que són, val més deixar-los lliures de ser qualsevol cosa ximple i lliure que vulguin ser, ja que només en la llibertat que s'atorguin a si mateixos i en la seva total alienació de les nostres seriositats, resideix el seu poder d'al·lucinació, la seva fascinació insuportable.

Dimarts, 2.08.66.

Tota tendresa és tendresa per un cos, i la meva tendresa pels nois no és altra cosa que desig del seu cos. Però el cos dels nois és de fet inassolible (com ho és el de les nenes ximples). De fet, en molts sentits; i no és pas el menys important el fet que el seu cos sigui inadequat per a l'amor (com ho és també el de les nenes, per immatur). Són cossos, els dels nois i les nenes, fets per a mirar i tornar a mirar tot parlant-los, per a besar i acariciar i dormir-hi abraçat, però no per a fer-hi l'amor. És clar que *on fait feu de tout bois*, i que en darrer terme amb qualsevol cos, fins i tot amb un cadàver, es pot recórrer a qualsevol expedient brutal. Però jo parlo des del punt de vista de l'ordre, i l'ordre, a mi almenys, em refusa per a l'amor els nois i les nenes (el que facin ells amb ells ja és una altra cosa).

Però, si és cert això que dic, sembla que hauria d'ésser de dret l'assumpció del desig pels nois a un nivell de fantasia eròtica com la que he anat desenrotllant aquests dies. En tot cas, avui he reprès el meu itinerari contemplatiu, que ahir havia interromput: dels integrants de l'amor que Plató enumera en el *Fedre*, jo em quedo en el primer, en mirar i tornar a mirar, no solament amb els ulls sinó amb tot el cos. Però quina delícia fer el trànsit dels guixots d'àngels, com els del Gesù, als noiets del carrer, i dels noiets del carrer altre cop als residus de la fantasia eròtica de pintors i escultors! He passat el matí al Museu del Palazzo dei Conservatori, d'on n'he *rapporté* el re-

cord d'un àngel del Guercino, un noi a contrallum de Simon Vouet, unes mans del Tizià, i el cos admirable del Caravaggio del qual he enganxat una reproducció al començament d'aquest quadern; a part moltes altres visions més o menys vives, moltes de les quals, com les mans del Tizià, no tenen explícitament res a veure amb fantasies sexuals.

(I ara m'està distraient d'escriure un amable *bell-boy* que rega les plantes de la meva terrassa tot llegint un volum de *comics*.)

Aquestes notes són part evidentíssima de la meva fantasia eròtica. Mentre les redacto, no faig sinó donar tombs al voltant de la meva obsessió, duent-ne endavant la comèdia i governant-ne l'angúnia; i això és el que hi busco. Però no tan solament això: voldria arribar a encerclar la meva obsessió, posar-hi setge, batre'n els murs, fins a aconseguir desplegar lliurement les meves forces per tots els racons del seu castell fort.

Si no vull caure en el sentimentalisme, em cal reconèixer que tot el meu desig és desig del cos dels noïets, i que quan els vull lliures i del tot estrangers a mi i els vull creure inadequats perquè jo els faci l'amor, no faig sinó donar-me raons per a no transgredir els límits de la meva seguretat i avançar cap on comença la por. Ja ho he dit abans, però: jo parlo des del punt de vista de l'ordre, ¿i quin és el punt de vista de l'or-

dre sinó el de qui vol salvar-se de la por? Ara, la por no es deixa vèncer, perquè és l'altra cara de totes les nostres afirmacions, i sobretot de les més profundes i essencials: vèncer la por no fóra potser sinó el mateix que suïcidar-se.

Aquest moviment de parpella
i el teu somriure impertinent
tant poden que, entre ell i ella,
un apetit em neix, ardent,

d'ésser per tu, i tu per mi,
una abraçada de tots dos
en l'absoluta fe! — com si
no hi hagués excés, i no fos

el teu amor adolescent
trist, al costat del meu adult;
com si la teva forma bella

ni violés el pensament,
dins meu, que m'enamora, ocult
en el somriure, en la parpella.

Aquest sonet, que vaig escriure, fa nou anys, per a un noiet de Cuba que estic segur que era una petita puta (treballava a un bar de «gallegos» del carrer Enramadas, i portava molt sovint camises transparents, sempre fora dels pantalons, que et deixaven veure el co-

mençament del seu magnífic cul, un cul veritablement grec, i encara potser grec arcaic, per a més qualitat; ja aleshores, el 1957, em va explicar un incident que havia tingut amb la policia junt amb uns altres nois de l'Institut; dos anys més tard el vaig tornar a veure, una sola vegada, al vespre, pel carrer, vestit de «rebel·de» i acompanyant un monstre de dona: crec que va provar de no saludar-me, la qual cosa em va dur a pensar, una altra vegada —la darrera, ai! i uf!—, que la nostra relació superficialíssima hauria ben bé pogut, també del seu costat, dur-nos al llit —ai! ai!—; en tot cas, no hi ha cap dubte que jo per a ell era un «americano», i això aleshores a Santiago de Cuba tenia almenys el mateix valor que té ser client de qualsevol Carlton per a qualsevol puta hiperbòria sentimental i proletària) — aquest sonet, dic, expressa sense residu i amb tota la seva complexitat el joc d'impulsos i valors de què viu la meva angúnia i que estic assajant de descriure. Tot comença amb la gràcia i la malícia combinades d'uns ulls i una boca que es mouen sense solta, pura exhibició innocent i per a mi fantàstica, amb un poder de suggestió que m'arravata cap a un extrem de desig violent i d'aspiració sublim, aspiració de seguida desmentida tant per la meva consciència que no hi pot haver desig veritable i aspiració sublim equivalent en l'altre, com per la renovada evidència que la meva aspiració sublim recolza només sobre el desig, és violada pel desig, el desig suscitat per la gràcia i la malícia combinades d'una boca i uns ulls que es mouen sense solta, pura exhibició innocent i per a mi fantàstica, i tornem-hi

altre cop, des del començament, i tantes vegades com convingui, per a la meva angúnia.

Dimecres, 3.08.66.

No és pas la primera vegada que una astúcia instintiva m'ha fet caure sobre el text que més s'acosta a formular en termes justos el meu estat del moment. Ahir, esperant l'hora de sopar, vaig entrar a la llibreria Herder (pza. Montecitorio), plena de llibres de capellans, entre ells una bona col·lecció d'autors clàssics. Vaig comprar l'edició dels escolis de Píndar per B. A. Van Groningen, on hi ha el poema següent, que tradueixo amb l'ajut només del comentari de V. G., cometent, per tant, segurament algun error:

És amb la joventut, ànima meva, que t'hauria
calgut collir els amors a temps!

Però qui, en fixar-se en els raigs
que llampeguen des dels ulls de Teoxèn,
no se senti tempestejat pel desig, caldrà que sigui
un home
de cor fosc, forjat de ferro o d'acer

amb una flama freda, i que, menyspreat per
Afrodita la d'ulls vius,
o bé treballi abjectament pel diner,
o bé es deixi dur al llarg d'un camí tot fred
pel desvergonyiment de les dones, fent-los de criat.

Jo, en canvi, per grat de la deessa, com la cera
que s'estova amb la calor

de les sagrades abelles, em fonc, cada vegada
que em giro cap a la joventut de cos tendre dels nois.
Sí, cal creure que a Tènedos residia la Persuasió
i hi ha fet l'obsequi del fill d'Agésilau.

(Divendres, 5.08.66.

Era essent jove, ànima meva, que t'hauria calgut
collir les amors a temps!

I amb tot, qui no se senti
tempestejat pel desig, en fixar-se en els raigs
que llampeguen els ulls de Teoxèn, caldrà que
sigui un home
de cor fosc, forjat de ferro o d'acer

amb una flama freda; un home menyspreat
per Afrodita la d'ulls vius,
que o bé treballi abjectament pel diner
o bé que es deixi dur pel desvergonyiment de les dones
al llarg d'un camí tot fred, fent-los de criat.
Però jo tinc el favor de la deessa, i com la cera
que s'estova amb la calor

de les sagrades abelles, em fonc, cada vegada
que em giro cap a la joventut de cos tendre dels nois.
Ara, cal creure que a Tènedos residia la Persuasió,
que hi ha fet l'obsequi del fill d'Agésilau.)

És torbador de veure que una situació humana tan concreta com la meva, i de la qual no puc deixar de percebre'n totes les components aleatòries, encaixi d'una manera tan justa dins la formulació de Píndar, una formulació, d'altra banda, perfectament objectiva, sense cap caràcter aleatori específic, per molt circumstancial que sigui la seva motivació. M'interessa sobretot l'esment de l'home endut γυναικείῳ φράσει, fent-los de criat, per un camí on només hi ha fredor. El «desvergonyiment de les dones» és la fórmula exacta pel que he provat de dir-ne més amunt, i la resta encerta a descriure sense residu en quin sentit la relació personal amb les dones és per a l'home una font d'abjecció. És aquí que la corroboració que m'ofereix Píndar és per a mi més valuosa, ja que és per aquí on he anat més errat.

Però, a més, en el primer vers sembla que tinc dret a llegir-hi la mateixa recança, fundada en la mateixa abstenció, cada vegada, amb el pas dels anys, més severa i més anguniosa, de l'amor dels nois, que he provat de raonar-me més amunt i de què n'he fet la base psicològica i el valor moral de les meves fantasies eròtiques.

Cretí que sóc: Píndar no va abstenir-se, evidentment; però fins i tot si ho volgués creure, no és pas abstenir-me que jo vull: ho vol la meva por.

Estic donant tombs al voltant de la meva obsessió, provant de conjurar amb paraules una mica de reali-

tat per a la satisfacció del meu desig. Així, cada vegada que escric que el meu desig és desig del cos dels nois, em sembla haver aconseguit alguna cosa. I igualment cada vegada que puc esmentar un cos que he desitjat: així, no fa pas més de dues hores, el petit cos del noi de turmells prims, pantalons verds curts i amples, llavis de cirera i ulls que m'han mirat fixos sota un serrell ros.

Dijous, 4.08.66.

Avui, equanimitat eròtica gairebé total, per bé que han sovintejat les visions: primer, crec que en sortir de la Gal. Corsini, unes cames llarguíssimes sota uns *shorts* blancs; després, al restaurant de la v. Florida, un cambrer de fresquíssima cara de pallasso; més tard, a la v. d. Botteghe Oscure, un altre petit cambrer, grasset, de cames gruixudes, cul gros dintre d'uns pantalons blancs i cara de *comes* de Bacchus, corrent al davant meu tot movent les anques —ara cap a la dreta, després cap a l'esquerra—, fins que s'ha refugiat en un bar de la v. d'Aracoeli, cantonada v. di Tor Margana; de les tres fins a tres quarts de quatre, el noi de la pza. d. Pigna, amb tota la seva cort de nois: curiosament, a tots ells els he tornat a veure més tard, des d'una finestra del palazzo Venezia, reunits a la pza. Aracoeli (no hi ha res com els nois de barri); i ja dins de l'autobús, en tornar al voltant de dos quarts de sis cap a l'hotel: un noi de cara de puta nòrdica, rosat i d'ulls aigualits, al carrer; un

altre noi, a l'autobús, amb *blue-jeans* de cintura baixa, camisa oberta i lligada amb un nus a la cintura, petits collons ben apretats a l'esquerra, i pell lleugerament groga al pit i al costat dret del ventre, damunt dels pantalons; i un altre, en fi, al carrer, amb *shorts* vermells i cames lluent.

Al matí, de les onze a dos quarts de dues, orgia de pintura del disset a la Gal. Corsini: una *Andromeda* de Francesco Furini (Firenze, 1600-1646), *Noè ebbro* i *Lot e le figlie*, de Giacinto Brandi (Poli, Roma, 1623-91), tres o quatre Lanfranco (Parma, 1582-1647), una *Giuditta*, de Giov. Batt. Piazzetta (Venezia, 1682-1754), tres Caravaggio, tres enormes Valentin (Coulommiers, 1594-1632), dos esplèndids Mattia Preti (Taverna, Cattanzaro, 1613-99), una *Negazione di S. Pietro* del «Maestro del Giudizio di Salomone», dos G. F. Romanelli (Viterbo, 1610-62), tres esplèndids Bernardo Cavallino (Napoli, 1616-54), un Ribera, un extraordinari *Cristo tra i dottori*, de Luca Giordano, un *S. Giacomo* de P. Novelli (Monreale, Palermo, 1603-1647), i quatre o cinc quadres més els autors dels quals no recordo.

¿Ha estat l'excés de delit d'aquest matí que m'ha imposat equanimitat per a la resta del dia? I amb tot, el noi dels *blue-jeans* encara m'obsedeix, recolzant-se damunt la cama dreta i deixant veure un bocí de la seva persuasiva carn.

Divendres, 5.08.66.

Avui he començat el dia deixant-me anar a fer una cosa que malament em podia ajudar a mantenir-me en l'equanimitat d'ahir. A l'autobús, anant en direcció cap al final de la via del Corso, m'he trobat amb un noieta, de cara fina però una mica tova, primet, i amb un cul estranyament ben arrodonit dintre dels seus pantalons blau clar. Anava amb la seva mare i la germana, segurament, com jo, a veure algun museu o cosa semblant: la mare duia dos petits llibres de reproduccions d'art, de Rubens i Caravaggio; curiosament, ell ha pres un moment el de Caravaggio (jo em dirigia a la Gal. Doria a tornar a veure l'àngel, que ara ja està enganxat en aquest quadern), i prop de la pza. Venezia ha anat a posar-se davant meu, mig recolzat donant l'esquena al conductor. He decidit de continuar fins a la pza. Venezia, i en acostar-nos a la parada m'he instal·lat com per baixar, de costat del meu noi, sense atrevir-me a mirar-lo del tot. Una estrebada de l'autobús me l'ha fet tocar, a la cuixa o al cos, i aleshores, sense estrebada, m'hi he recolzat una altra vegada, prement-lo amb el meu braç esquerre. N'he sortit altre cop tot ple de l'angúnia d'aquests dies darrers.

Vaig començar aquest quadern per compensar el temps perdut i gràcies al to una mica ximple i feliç de la comèdia amb el report de la qual s'obre, però potser sobretot per vèncer-hi una mica l'altra angúnia,

l'horror de D. Ja des del dilluns que sento que la comèdia se m'ha anat esvaint, i l'horror de pensar en D. no cessa.

Dissabte, 6.08.66.

Ja en començar aquest quadern tenia una esma del que ara em sembla comprendre ben clar: que m'hi vaig aferrar, en ell i a la fantasia eròtica que hi he anat desenrotllant, per tal de no deixar passar sense que en quedés cap rastre el do de vitalitat gratuïta que l'elació del desig em fornïa. Tant més que, en el meu estat d'aquests dies, he fet el pas constantment de la realitat del desig pels cossos dels nois al delit del desig objectivat en la imaginació de pintures i escultures, i el pas del desig, imaginatiu o real, pels cossos dels nois al pur delit sense objecte de corroborar-me i estimar-me en la imaginació de les pintures.

Ja ara he perdut una mica l'interès per la fantasia homosexual estricta. S'ha produït un cert *distacco*, i veig en termes relatius el caràcter obsedit del que sentia i pensava aquests dies. Relatius precisament a l'angúnia profunda que estic vivint des de fa gairebé dos anys i, sobretot, a la inhibició eròtica gairebé completa d'un any ençà. L'altra angúnia, la del desig insatisfet, m'ha afavorit almenys en això, que per fi m'he sentit altre cop completament posseït, al·lucinat pel desig i apte, doncs, per a deixar-lo vessar-se entorn meu sense govern, tot, però, damunt dels nois, la delícia essencialment inabastable.

Tot es lliga, doncs. El que cal, és que jo no em deixi deslligar altra volta en la viscositat dels vint anys: em cal treballar per mi.

Dimarts, 9.08.66.

Ni abans-d'ahir ni ahir no vaig escriure res en aquest diari: ja després del quart dia me n'estava cansant, i en canvi l'angúnia profunda, l'horror de D., m'anava obsedint cada vegada més i d'una manera cada vegada més intolerant. Aquests darrers dies he estat tothora donant voltes al mateix projecte, provant de convèncer-me que el puc dur a terme, i repetint-me'n els passos: tot, però, sense veritable convicció. També aquí la por em paralitza, meitat por física (feta sobretot de vergonya) i meitat por del dolor.

He estat provant de llegir (De Mauro, Lepschy, Brøndal), també sense convicció. La veritat, però, és que fa massa calor: quan vaig decidir de quedar-me a Roma després del primer d'agost, feia un temps més agradable i tenia més sentit estar a l'aguait dels nois. Ara ja ni els nois no m'interessen.

Avui he tornat a la Gal. Borghese, on he comprat el S. Joan i el David de Caravaggio (de fet, no gens «persuasius») i els encantadors àngels de Botticelli que he enganxat dos fulls més amunt. És una llàstima que enlloc de Roma no es puguin comprar fotografies sinó d'uns pocs quadres molt coneguts i, en certa manera, molt banals. A la Gal. Borghese hi ha un Lanfranco que em sembla potser el millor de tots

els que he vist fins ara: he de resignar-me a oblidar-lo.

Aquí a Roma, molt més que a Florència, he arribat a fer-me una idea de la pintura del XVII (que sembla que cal anomenar barroca) i, de retop, també (sense que, però, m'hagi fixat gaire en els pintors un per un), de la dels manieristes del XVI. Des del nivell de la meva ignorància em sembla ara extraordinari que arribi tan sovint a parlar-se indistintament de manierisme i barroc: no conec, és veritat, la cronologia estricta de tots aquests pintors, però em sembla que la mutació estilística és radical i evidentíssima per a qui se situï en el centre de cadascun dels dos períodes. El que ara em cal investigar és la línia dels pintors venecians.

En els venecians, de fet, hi trobo ja molt del que més m'encanta en els barrocs: els cels i la vegetació, els teixits lluent i sedosos, i un cert gust pel volum dels cossos i una decoració opulenta. Els barrocs, em sembla a mi, imposen, sobre una matèria que és bàsicament la mateixa, per bé que amb una certa tendència a fer-se més simple, modesta i, potser, realista, un joc de contrastos molt més enèrgic entre colors vius i grisos, uns tons i uns altres, llum i ombra (i sobretot entre les parts del cos il·luminades i les que resten en l'ombra), contorns acusats i desdibuixats, plans diferents i centres de composició diversos. Aquest joc de contrastos arriba a adquirir un caràcter abstracte (i potser és això el que m'hi encanta), però els elements contrastants estan lligats sempre a una funció representativa ineludible i, d'altra banda, subjectes a una voluntat d'harmonia que tot ho unifica. De fet, no

veig en el barroc res sinó harmonia, una harmonia imposada damunt la realitat per mitjà del pensament i l'abstracció.

Avui, abans de sopar, sortint de la llibreria Rizzoli, m'he topat amb un dels nois més fins que mai s'hagin pogut veure: d'uns dotze anys o tretze, amb una cara de trets molt nets, nas i llavis delicats, ulls d'ametlla ben oberts, i un gest una mica dur a penes perceptible. L'he mirat a tres metres de mi potser quatre o cinc segons, fascinat pels ulls i el contorn de nas i boca, i no m'he pogut estar de seguir-lo fins a la pza. S. Silvestre. M'estranyava veure'l anar sol, amb la seva càmera penjant-li al darrera, però han anat apareixent mare i germaneta, i finalment el pare, tots d'aire polit i civilitzat. Han pujat a un autobús. (I ja a penes si me'n queda res.)

Divendres, 12.08.66.

Final de la comèdia, i simbòlic acte final: m'he endut, d'un cop amb la mà esquerra, la petita polla d'un dels marbres del vestíbul de la Gal. Corsini. No és gens antiga, de finals del XVIII o començament del XIX, i no sembla tampoc, per tant, haver estat feta amb massa convicció respecte de la seva importància, però és una petita polla fina, que dóna gust de tenir a la mà i d'imaginar penjant al final d'un ventre gairebé pla, entre unes cuixes joves, damunt d'uns ous petits

i frescos. Després d'haver tocat aquests dies tanta pedra dura, amb mans i braços paralyzats per l'angúnia, bé calia que acabés per endur-me'n aquesta mostra que em serveixi de record.

He omplert els meus dies de Roma, a part menjar, dormir, llegir el diari (*Le Monde* i el *New York Times* gairebé cada dia) i comprar alguna cosa (sobretot una cartera de pell que em va fer veritablement feliç durant un dia), amb el que es reflecteix en aquest diari: dues obsessions (l'obsessió eròtica i l'obsessió amb l'horror de D.) i dos exercicis (mirar pintura i llegir). La primera obsessió i el primer exercici han anat de vegades beatíficament plegats; l'altra obsessió, en canvi, m'ha aculat massa sovint mentre provava d'exercitar-me a llegir, de manera que he llegit poc i malament. Però gràcies a la comèdia eròtica i a les seves derivacions i sublimacions no puc dir que hagi perdut veritablement el temps.

D'una part, doncs, he vist pintura. I quina pintura! Domenico Fiasella (Gal. Corsini), Carlo Saraceni (una esplèndida *S. Cecilia*, també a la Gal. Corsini), Andrea Camassei (Gal. Barberini), Luca Cambiaso (Borghese i Barberini), Pietro Testa (Gal. Colonna, sobretot, i Palazzo dei Conservatori), Giuseppe Bazani (Gal. Corsini), un tal Botalla o Batalla, «detto il Raffaellino» (Palazzo dei Conservatori), i un altre tal Treggi, Troghi o una cosa semblant, s'afegeixen als noms que ja he esmentat abans i als que he oblidat del tot. Em caldrà insistir-hi.

D'altra part, he vist noiets. Me n'he cansat, a la fi, cal dir-ho. Els noiets de Roma, tots els italians, potser (ja a Florència crec haver tingut aquesta impressió), són definitivament obscens, amb els seus cabells i ulls foscos, trets sensuals i toscos, i cos i cames sòlids com els del petit Sant Joan de Caravaggio: la seva bellesa és una bellesa de bastaix, gens fina però d'impacte fort.

En els nois, però, el que m'excita és un caparró tendre i intel·ligent i unes cames àgils, nervioses i lluents. Un caparró com el dels dos *bell-boys* d'aquesta pensió infecta, i unes cames com les del noiet alemany, amb *shorts* de tergal blau fosc, que em va obsessionar abans-d'ahir al Museo Capitolino, caminant una mica eixancarrat fent vibrar els seus petits hemisferis sota la tela dels pantalons.